Перший:

— Лишень самого полотна зо п'ятдесят звоїв по смерті лишилоси. Такого богатиря пошукати. Хліб стояв від десіть років немолочений — там були маєтки! А кілька сума? Таже небіщик рік від року продавав пару волів за штириста левів. Де та сума, де ті маєтки? Та й не знати, хто тими грішми загрівси? Прийшла смерть, та й мус усе покидати!

Бувало, прийдемо до него колідувати. Віколідуєм що віколідуєм, а він віходить із хати та й: проше, братя, до хати, най вам файно подєкую за колєдку. Входимо до хати, пообсаджує за стіл та й каже: прийматимете як є, бо якби я не одинокий, то жінка би якось прилагодила, а так най жінка з богом спочиває на могилі, а ви вібачєйте. Та й сам нас приймав. Бувало, понакладає такі хліби, як точила, та такі білі, як з фунтової муки. А солонини як унесе, то така, як долоня завгрубшки. Такої сегодні і в різничок не видко. Горівки вже кілько було, щоб вужі. мали доста. То, бувало, п'ємо та їмо, а він просить, як на весілю: пийте, братя, як не стане, то ще принесу, напийтеси у старого! То п'ємо та колідуємо старому:

...Будь же нам здоров, пане Максиме, в неділю,

В неділю рано дзелене вино саджене.

Вінчуем тебе щестєм, здоров'ям в неділю,

В неділю рано дзелене вино саджене.

Чесний, велишний, а в Бога вдєшний, в неділю...

То як вже віколідуємо, а він п'є порцію до нас та й сльози обтирає. Як стара моя, каже, жила, то ви і її в колєдку колідували, а тепер нема' кому заколідувати та й старому сорочки віпрати. Я, каже, не знаю, у

котрий кут головов ударити, де си притулити? То, знаєте, аж нам сльози стануть в очах, як він зачне за свою одинокість уповідати. Так ми сиділи не раз добрих три години у Максима. Бувало, вже зберемси, а він не пускає. Є, каже, в мене і їсти, і пити, як якись казав: і хліб, і до хліба,— та ще забавтеси, бо, безпешно, як умру, то в ці хаті не мете напиватися. Лиш мене, каже, припорпають, а мій Тимофій все пустить — що до цинтля. Я каже, старий, аби брехати, а ви, молоді, мете жити та мете видіти. Та й, аді, так сталоси, як небіщик віщував.

Другий:

— Якось паламариха на сапаню вповідала, що він, небіщик, не любив до коршми заходити. Лиш, каже, раз або два рази в рік вперізував черес, клав у "злодійку" п'єтку та й гайда до коршми! Правда, що не любив ходити до коршми, але вже як пішов, то сороки й ворони пили — пив, хто не хотів! А десь по опівночі вертавси додому вже добре горівчиний. То, каже, усі сусіди знали, що він іде додому. Стане, бувало, на воротях у себе та й кричить: на сироти на бідні запишу, а йому не дам що довкола мізинного пальця обмотати! Та й пішов собі на приспу. Як був п'єний, то ніколи не входив до хати, ци зима, ци літо — все на приспі спав. Та й, уповідають, що якесь нечисте присилювалоси до него та мордувало на приспі. Стогне, стогне, як худобина, та й сфатитьси з приспи та довкола хати біжить, біжить та кричить: рабівники, злодії, що мою прапу розтєгаєте?! Та й, бачу, хапав дручок та обгонив ціле господарство, як пес від якихось злодіїв. Дивиси, а він знов на приспі дрімає. Ого, вже за мінуту та й верещить, аж крізь вуха промикаєси: паршєку, а ти ж, мой, що корову із колешні віводиш?! Та я тобі амінь зроблю! Та й знов літав, як несповна розуму, по тоці. То казала паламариха, що так цілу ніч божу ним носило та мордувало. Спить на приспі та крізь сон гукає: аді, аді, вже ліцитують, вже б'ють печєтки, вже на бубень вікликають! Відай, воно правда, що він ще іззамолоду купив собі щезника. Він і до худоби знав, таже корови у него по дійниці молока давали.

Третій:

— Якось незабавки, як Максим умер, та в мене хлопець заслаб. Гадаю собі: таже треба якогось ліку шукати! Умре, бідний світе, та й ховай не знати з чим та й у чім? Та й пішов-сми до нашої брехунки, до Касиянихи. Якурат вона надійшла, примовила хлопцеві та й, як то, знаєте, пошта,— сіла та й розповідає. Ходить по селі та все знає, що де дієси. Та й уповідае жінці, що, каже, тижнем перед смертев та був у мене Максим. Слухаю і я. Ще, відай, каже, і на день не займалоси, як прийшов. Вчула я, що хтось дверима рипнув, та й сфатила-м си, кажу, певне, до родів. Дивлюси, а то старий Максим. Ти, бабо, десь, каже ї небіщик, ще спиш, а то вже днина. Ей, де, каже, днина! Сів він на лаві та й такий обмінений сидить, що аж. Ти, каже небіщик, якась брехунка та дай мені розв'єзок на сон. Саме, каже, вопівночі приснилоси мені, що десь я віходжу з хати надвір, а то сполудня така чорна хмара, що аж синя краями! Гадаю собі: ото зараз упалить град, бадю, бадю, піде хліб унівець! Та й пішов-єм до хати, виніс кочергу та й лопату та й склав навхрест. Та липі я склав навхрест, дивлюси, а то з-під вугла вода просікаєси. Став я та й дивуюси. Е, та-бо то з-під другого, з-під третього, ба й з-під усіх нори пустили! Десь я збоявси. Глипнувєм на тік, а там такі нори грають, як на сіножєтах. Десь я побіг за рускалем, десь я спускаю ту воду в став, десь та вода снопи підмулює, колешні підмиває. Відкидаю десь снопи та й аж упрів-єм — та й пробудив-єм си. Ти якась, каже, брехунка, та розв'єжи мені цеє сон, що воно має бути з тими норами? Та й, каже Касияниха, що я єму сказала, то сказала, але він у тиждень та й умер. Тота відьма помогла таке Максимові, як мому хлопцеві. Але кобих її лице уздрів, та й бих перевалив, як суку! І гроші взєла, і горівку пила, а хлопець до трьох день та й на лаві!

Перший:

— Знак тому, що був віщун, бо все сповнилоси, як віщував. На єго подвір'ю якурат можуть тепер нори грати! Ані хліба в оденках, ані худоби, все Тимофій поспродував. Пішло маєство як за водою.

Другий:

— Коли-бо, видите, за життя він не злюбив сина та й слова доброго єму не сказав, а син як дірвавси до маєтку, та й таке понаплітував, що ніхто тому кінця не найде. Банки, якісь векслі, жиди і всєка нужда. Пропадає на пні. Та й коби-сте знали, що Тимофій і не п'є, лиш так му все з рук паде якось. Бог знає...

Третій:

— Але ци-сте чули, яку Тимофій має патороч із жінков? Та, бачу, вже її добиває. Десь ще з осені з'їхала комісія з банку до него та й каже: або гроші, або пускаєм маєток на вікликанє. Звертівси, звертівси, та й до жіночої пайки. Дурна жінка бери, та підпишиси у нотаруша, та дай свій грунт продати. Ніби дістала якись тот вексіль, вповідають люди, але тепер і тот вексіль боками лізе.

Перший:

— Ой, правда, що дурна! Друга жінка, та й дітей нема... Та най би чоловікові яка примха сталаси, та й шуруй, бабо, попід чужі плоти. Таже діти від першої зараз би нагнали. Та й шукай, бабо, права не знати де і з чим.

Другий:

— То вона, бачу, дала тот вексіль братові, а тепер приходить речинець платити, та й дотискають. Та тепер там у хаті таке покаяніє, що би птаха не сіла на хату. Як дізнавси, що вексіль вже у місті, та як прилетів з міста, то й коні не розпрєгав, але влетів до хати та до жінки.

— А вексіль де? — каже.

— Ой, я дала братові.

— То в тебе брат чоловік ци я? — та, бачу, бив, бив, аж ребра поломив. Як учув, та й розум стратив.

— Клади,-каже,-голову на поріг, най рубаю: ти підеш сиру землю їсти, я на шибеницю, а діти жидам воду носити!

А вона, бачу, молила та просила:

— Ой,— каже,— чоловіче, коби я з тобов мала хоть одну дитину, а най же тобі що станеси, та й я піду попід чужі вугли кукати?

— Меш,— каже,— кукати, як глуха зазуля, заки ті у гріб не зажену.

Та й лєгли отак спати, він з краю, а вона від стіни. Щогодини, бачу, вставав та бив. Кажуть, що болото зробив з жінки. А рано вона хотіла втечи, але ймив, та прив'єзав, та місив обцасами , як у глину. Най бог боронить від такого!

Третій:

— Здурів чоловік, та й решта! Таже він рано відв'єзав її та й казав, аби файно вбраласи, бо підуть на храм. Та й поволочив, кальвін, таку збиту на друге село. Але, вповідали люди, що на храму вона скинула кіптар, а сорочка кервавіська! Обступили її жінки та питали, що то ї таке? А вона, бідна, в плач! Всі храмові іззираютьси як на чудо. А Тимофій, бачу, встав із-єа стола та й: жінко, каже, марш додому! Та так вони по-храмували. Як вертали додому, то лиш один бог знає!

Перший:

— Геть люди падуть удолину так, якби їх хто трутив у бульбону.

Другий:

— Таки небіщик Максим щось знав до себе. Аді, нори знорили і єго маєство, і невістці нори по плечах просікають...

Третій:

— Таке знав, як і ми. А ніби так не пішли усі господарства? Лиш Максимове? Аді, ваш тато ще мав грунт і воли, а ви вже зарібний чоловік.

Другий:

— Та мав, але де тому кра-ай? Де, де, де-е?

— От якось ми добилиси до села. Рот ба сеї, ба тої — балу та балу, а ноги, сараки, йдуть. А ви завтра де йдете?

Перший:

— Та до двора!

Другий:

— А я до того паршивого Срулика, бодай єго шлях трафив. Ще від літа винен.

Третій:

— А я до ксьондза.